

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Sammanträdesdatum

2018-05-23

§ 102

KS 93/17

Fortsatt hantering och sanering av f.d. kemtvätten i skäggered

Beslut

Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen utan eget förslag till beslut.

Ärendet

Mölnåls stad åtog sig genom kommunstyrelsens beslut 26 oktober 2016, § 214, huvudmannaskapet för genomförandet av en förenklad huvudstudie avseende miljö- och hälsoriskbedömning samt åtgärdsutredning beträffande miljöföreningar från f.d. kemtvätten i Skäggered. Sedan den förenklade huvudstudien slutförts, behöver kommunstyrelsen ta ställning till om staden ska åta sig ett fortsatt huvudmannaskap för fortsatta åtgärder.

Ärendets behandling

Kommunstyrelsens beslut 26 oktober 2016, § 226.

Stadsledningsförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2018.

Förslag till beslut

Stadsledningsförvaltningens förslag till arbetsutskottet

Mölnåls stad åtar sig huvudmannaskapet för åtgärdsförberedande och åtgärdsfas avseende saneringen av f.d. kemtvätten på fastigheten Mölnåls Skäggered 3:38. Åtagandet villkoras av att statligt bidrag för projektets genomförande beviljas samt att staden genom avtal med fastighetsägaren erhåller erforderlig rådighet över fastigheten.

Ledamöternas förslag till beslut

Marie Östh Karlsson (S) föreslår att ärendet överlämnas till kommunstyrelsen utan eget förslag till beslut. Förslaget antas.

Stadsledningsförvaltningen
Henriette de Maré

Kommunstyrelsen

Huvudmannaskap för fortsatta åtgärder beträffande f d kemtvätten Skäggered

Förslag till beslut

Mölnåls stad åtar sig huvudmannaskapet för åtgärdsförberedande och åtgärdsfas avseende saneringen av f d kemtvätten på fastigheten Mölnådal Skäggered 3:38.

Åtagandet villkoras av att statligt bidrag för projektets genomförande beviljas samt att staden genom avtal med fastighetsägaren erhåller erforderlig rådighet över fastigheten.

Ärendet

Mölnåls stad åtog sig genom kommunstyrelsens beslut 2016-10-26 § 214 huvudmannaskapet för genomförandet av en förenklad huvudstudie avseende miljö- och hälsoriskbedömning samt åtgärdsutredning beträffande miljöföroreningar från f d kemtvätten i Skäggered. Sedan den förenklade huvudstudien slutförts, behöver kommunstyrelsen ta ställning till om staden ska åta sig ett fortsatt huvudmannaskap för fortsatta åtgärder.

Beredning

Under sommaren 2016 uppdagades allvarliga miljöföroreningar omkring fastigheten Skäggered 3:38 i Lindome. Efter att länsstyrelsen utrett det juridiska ansvaret för föroreningarna och konstaterat att det inte fanns någon som kunde hållas juridiskt ansvarig, åtog sig Mölnåls stad att vara huvudman för att genomföra en förenklad huvudstudie avseende föroreningarna och lämpliga saneringsåtgärder. Huvudstudien finansierades genom statliga bidrag.

Den förenklade huvudstudien har därefter genomförts under 2017–2018. På den aktuella fastigheten fanns från 1950-talet fram till 1971 en kemtvätt som använde perkloreten och troligen även trikloreten som tvättvätska. Kemtvätten låg i ett område med där alla fastigheter har enskilda vatten- och avloppslösningar. Avloppsvatten från kemtvätten har infiltrerats på fastigheten och därefter spridits vidare i marken och det underliggande berget.

Underökningar har genomförts på kemtvättfastigheten samt omgivande fastigheter. Det handlar bland annat om undersökningar av träd, porluft, jord, jordgrundvatten och berggrundvatten. Genomförda undersökningar visar att marken under och invid den f d kemtvätten är kraftigt förorenad av klorerade lösningsmedel. Föroreningarna sprids via

Dnr KS 334/16

berggrundvatten och en stor föroreningsplym har utvecklats i den kristallina berggrundens spricksystem som används för dricksvattenförsörjning av ett tjugotal hushåll. För att kunna använda den f d kemtvättfastigheten enligt plan och återställa grundvattenkvaliteten i området måste långtgående avhjälpandeåtgärder vidtas. Åtgärder behöver vidtas såväl i marken som i berget. Nuvarande spridning av klorerade lösningsmedel uppskattas till 5 – 10 kg/år och den behöver reduceras med minst tre tiopotenser till 5 – 10 g/år. Minst 99,9 % av föroreningsmängderna i jord och berg måste saneras.

Det åtgärdsalternativ som med nuvarande kunskap sammantaget bedömts vara bäst för att kunna nå de långtgående saneringskraven är en kombination av konventionell schaktsanering och termisk in-situ sanering av källområdet (det mest förorenade området) i jord och berg följt av en övervakad naturlig självrening av föroreningsplymen i berg.

För att kunna avgränsa källområdet krävs ytterligare bergborringar i närheten av kemtvätten. Konsulten bedömer att dessa borrningar kan riskera att förorena andra brunnar i området som idag inte har visat spår av klorerade lösningsmedel. Därför bör området förses med kommunalt vatten- och avlopp innan dessa borrningar genomförs. Området är prioriterat i utbyggnadsplanerna vad gäller kommunalt vatten och avlopp. Projekteringen för pågår och själva utbyggnaden beräknas kunna startas till hösten och vara färdig hösten 2019.

Termisk in-situ sanering handlar om att värma upp berget till ca 100 grader så att föroreningen förångas. Uppvärmningen sker genom att flertalet djupa hål borras inom det s k källområdet och hålen förses med värmeelement. Den förångade föroreningen leds i ledningssystem till ett kolfilter där föroreningarna fastnar och den reade luften släpps sedan ut. Inför den termiska åtgärden krävs först konventionell schaktsanering samt att ytan iordningsställs.

Efter sanering ska fastigheten kontrolleras under några år innan den lämnas tillbaka till fastighetsägaren.

Den sammanlagda kostnaden för det sökta alternativet uppskattas till ca 50 miljoner kr, varav 8 miljoner för åtgärdsförberedelser inklusive vissa inledande entreprenadarbeten. Den största ekonomiska osäkerheten rör hur stor bergvolym som behöver saneras. Därför bör en ny bidragsansökan för entreprenadarbetena lämnas in efter förberedelsefasen.

Det föreslagna åtgärdsalternativet omfattar följande:

- Upphandling av projekteringsorganisation.
- Rivning av befintlig byggnad och etablering av temporära vägar.
- Åtgärdsförberedande undersökningar
 - Källområdena i jord och berg avgränsas i detalj i plan och profil som underlag för projektering av schaktsanering och den termiska in situ behandlingen.
 - Plymens utbredning i berg måste undersökas som underlag till modellering av plymsvar efter källsanering.

- Hydrotester som underlag till projektering av termisk behandling och modellering av plymsvar
 - Geotekniska undersökningar
- Projektering och upphandling av schaktsanering.
 - Urschaktning av förorenad mulljord och lera (ca 1 500 m³) inklusive alla installationer under mark. Förorenad jord transporteras till extern mottagningsanläggning.
 - Kvalificerad återfyllning inför termisk in situ sanering.
 - Projektering och upphandling av entreprenad för termisk in situ sanering.
 - Installation av en anläggning för termisk behandling in situ.
 - Termisk behandling in situ av ca 5 000 m³ berggrund och 3 500 m³ jord med långtgående krav på massreduktion (>99,9 %).
 - Avveckling av den termiska anläggningen och återställning av markytor inklusive installation av ett horisontellt tätskikt ca 1 m under blivande markyta.
 - Övervakning av naturlig självrening/återhämtning av plymområde i jord och berg.

Andra saneringar med termisk in-situ

Åtgärder av andra f d kemtvättfastigheter med termisk in-situ sanering har genomförts i Sverige, bl a i Kristianstad år 2017 (Färgaren 3) och Trollhättan år 2017 (Järnsågen 3). Båda saneringarna är nu avslutade. Vid saneringen i Kristianstad har 99,9 % av de klorerade lösningsmedlen tagits om hand. Saneringen i Trollhättan avslutades i mars 2018 men resultatet är inte klart ännu.

Ansvarsutredning och huvudmannaskap

Länsstyrelsen har utfört en ansvarsutredning som visar att det inte finns någon juridiskt ansvarig att ställa till svars för de föroreningar som konstaterats. När så är fallet kan statliga medel sökas för utredningar, riskbedömningar och åtgärder. Ansökan om statliga medel görs hos Naturvårdsverket via Länsstyrelsen. Bidrag får förmedlas till en myndighet som tar på sig huvudmannaskapet, i första hand kommunen.

Om inte Mölnåls stad åtar sig huvudmannaskapet måste någon annan göra det. Det finns en möjlighet att Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) kan åta sig ett huvudmannaskap men detta skulle sannolikt dra ut flera år på tiden innan projektet ens kan startas. Om ingen myndighet åtar sig huvudmannaskapet kan saneringsprojektet inte genomföras.

Huvudmannaskap innebär i första hand att leda genomförandet av projektet och att svara som kontraktspart mot anlåtade konsulter. Huvudmannen är verksamhetsutövare och ansvarar för

att projektet genomförs inom givna ramar och bidragsvillkor, att erforderliga tillstånd finns, att erforderliga anmålningar gjorts, att dokumentation sker, att löpande redovisning sker till länsstyrelsen mm.

Huvudmannskapet bör inte innehas av en nämnd som samtidigt är tillsynsmyndighet. I detta fall är miljönämnden tillsynsmyndighet enligt miljöbalken och bör därför inte vara huvudman. I redan genomförd huvudstudie var kommunstyrelsen huvudman och tekniska förvaltningen projektledare.

Mölnåls stads tidigare åtagande som huvudman omfattade enbart den förenklade huvudstudien. Det krävs ett nytt åtagande inför förevarande ansökan. Det åtagande som kommunstyrelsen nu ska ta ställning till avser hela den återstående saneringsfasen.

Huvudmannens ansvar

Huvudmannskapet för ett projekt avseende efterbehandling av miljöförorenade områden innebär ett omfattande ansvar. Huvudmannen är lika med projektets verksamhetsutövare och byggherre med yttersta ansvaret enligt miljöbalken, arbetsmiljölagen, plan- och bygglagen och annan relevant lagstiftning. Det är osäkert i vilken omfattning eventuella miljöskador skulle kunna täckas av stadens egen miljöförsäkring. Det är därför extra viktigt med kravställningen vid upphandlingen av entreprenaden. Den absolut största risken för miljöskador elimineras dock genom att avvakta utbyggnaden av kommunlat vatten och avlopp innan ytterligare sanerings- eller förberedelseåtgärder vidtas.

Skäggered 3:38 ägs idag av en privatperson. Om Mölnåls stad beslutar att ta på sig huvudmannskapet för fortsatt utredning och åtgärd kommer staden behöva skriva ett avtal med fastighetsägaren. Avtalet behöver utöver ansvarsfrågor omfatta stadens och entreprenörens rådighet över marken under de år som saneringen pågår, tillstånd att riva befintlig byggnad samt något om i vilket skick marken ska överlämnas efter saneringens färdigställande.

Ekonomi

Om staden åtar sig huvudmannskapet ska staden bekosta den arbetstid som kan hänföras till rekrytering av projektledare. Eftersom det redan finns en projektledare kommer dessa kostnader bli marginella.

Kostnaden för själva återstående undersökningar och genomförande av saneringen beräknas uppgå till ca 50 miljoner kr, varav 8 miljoner för åtgärdsförberedelser inklusive vissa inledande entreprenadarbeten. Den största ekonomiska osäkerheten rör hur stor bergvolym som behöver saneras. Denna kostnad ska finansieras genom det aktuella bidraget som huvudsakligen omfattar en projektledare som sköter utredningen (upphandling, arbete med konsulter, kommunikation med berörda, redovisning till Länsstyrelsen, ekonomiredovisning mm).

Dnr KS 334/16

Vid genomförande av den förenklade huvudstudien hade staden initialt stå för kostnaderna för att sedan återsöka sina utgifter hos länsstyrelsen. Under åtgärdsfasen behöver staden inte ligga ute med pengar utan kan rekvirera dem från länsstyrelsen allt eftersom.

Bedömning

Det aktuella området kommer inte kunna saneras om inte någon myndighet åtar sig huvudmannaskapet för saneringsåtgärderna. För att saneringen ska kunna komma igång inom de närmsta åren behöver Mölnåls stad åta sig huvudmannaskapet.

Det är ofrånkomligt att ett huvudmannaskap är förenat med viss risk för staden. Risker är kopplade till detaljundersökningen som ska göras för att avgränsa föroreningar i berg, något som potentiellt kan medföra en spridning av föroreningen. Denna risk är miljömässigt motiverad och begränsas genom att avvakta med undersökningar tills utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp skett i området. På så sätt reduceras risk både för spridning (mindre omsättning av vatten) och risk för människor (ingen utnyttjar berggrundvatten som dricksvatten). Utöver det regleras risken för spridning genom noggrannhet vid upphandling av entreprenad, dvs om risk för spridning uppstår vid undersökningar vidtas åtgärder omgående för att reducera risken (igengjutning av borrhål). Ansvarsdelen gentemot fastighetsägaren måste vidare regleras i avtal.

Utöver ovan angivna risker ska ett huvudmannaskap inte innebära några kostnader för staden. Det finns en organisation för att projektleda huvudmannaskapet hos tekniska förvaltningen.

Expedieras till

Miljönämnden, Länsstyrelsen i Västra Götaland

Carina Nordgren
Förvaltningschef

Henriette de Maré
Avdelningschef